

PROGRAM: GRADITEV SODOBNEGA SISTEMA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

Projekt:

Usposabljanje strokovnih delavcev za uspešno vključevanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v vzgojo in izobraževanje 2008-2011

TEMA:
**KAKO DESTIGMATIZIRATI VZGOJO IN
IZOBRAŽEVANJE OTROK Z MOTNJAMI V
DUŠEVNEM RAZVOJU**

Predavateljica:
Dr. Valerija Bužan
3. Faza - 2010

STEREOTIP IN PREDSONDEK

- »Stereotip« in »predsondek« ljudje uporabljajo, kadar imajo o nekem pojavu premalo informacij oz. česa ne poznajo. Takrat neko posameznikovo lastnost generalizirajo, pri tem pa nimajo prave osnove v dejanskem stanju.

- Predsodek pa prav tako temelji na nepreverenih dejstvih, ki ga posameznik uporablja v vsakodnevnih situacijah, ko nekomu pripisuje neustrezno kvaliteto.

- Tako stereotip kot predsodek vplivata na položaj posameznika v družbi, vedno pa imata negativen oz. slabšalen predznak.

- Z razvojem stroke se poskuša te predsodke in stereotipe presegati, ter tako tem ljudem omogočiti višjo kvaliteto življenja.

- Preseči predsodke in stereotipe ter povečati toleranco nam lahko pomagata vzgoja in izobraževanje, če si za cilj postavita usposabljanje posameznika za razumevanje samega sebe in za razumevanje drugih na temelju boljšega poznavanja sveta.

- Za razumevanje sveta je treba razumeti odnose, ki človeka združujejo z njegovim okoljem. Z zahtevo po solidarnosti na svetovni ravni pa se predpostavlja (morda malce utopično), da bodo težnje po zapiranju človeka v samega sebe nekoč premagane in da bo spoštovanje različnosti spodbudilo razumevanje drugih.

- Spoštovanje različnosti in osebnosti posameznikov je temeljno načelo, ki mora pripeljati do odprave vseh oblik ukalupljenega poučevanja in dati veljavo človekovim kvaliteta kot so domišljija, sposobnost vodenja, sposobnost sporazumevanja, čut za lepoto in duhovnost, ročne spretnosti...

- Vloga nezavednega v družbenih dejavnostih pomeni zanikanje in potiskanje neprijetne stvarnosti, posebej če je ta v nasprotju z visokimi zavestnimi ideali ljudi, kaže pa se v tem, da značilne ideologije ustanov, njihove funkcije in praksa v ustanovah odraža destruktivne družbene potrebe, ali pa potrebe, ki niso potrebe uporabnikov.

- Pomembnost pričakovanih vlog in soodvisnosti definiranja vlog za nastanek in odpravljanje odklonskosti pomeni, da če pričakujemo določeno vlogo, ji s tem pripravljamo pogoje in jo spodbujamo.

- Teza ohranjanja izhaja iz tega, da čim bolj je človek ali skupina prizadet, razvrednoten ali ogrožen v smislu socialnega razvrednotenja, tem bolj pomembno je dodati mu vrednost in izogibati se je potrebno čemerkoli kar bi lahko tudi najmanj škodilo posameznikovi ali skupinski socialni podobi ali pristojnosti, čeprav bi te dejavnosti bile kulturno tipične ali vrednotene.

- Razvojni model in pomembnost spodbujanja razvoja osebnih pristojnosti predpostavlja, da so **razvojne dejavnosti** osnovni načini, s katerimi ljudje rastejo, se učijo, razvijajo in prispevajo kot člani kulture, posebej v terminih osebnih identitet, spretnosti, izkušenj, socialnih vlog in statusov in preko česar vzpostavljajo in vzdržujejo bistveni del vrstniških zvez in odnosov. Pozitivno posnemanje je mogoče le preko integracije z uporabo bolj pristojnih delavcev.

- **Toleranca** (*strpnost*) je v filozofiji in družboslovju sposobnost mirnega sožitja z osebami ali skupnostmi, ki živijo po verskih, etičnih in političnih pravilih, ki so različna ali celo nasprotna od naših. V tem primeru je lastno prepričanje nominalna vrednost, pravila ostalih so dejanska vrednost. To pomeni, da morajo biti lastna prepričanja postavljena pod vprašaj prav zaradi dejanskega obstoja drugačnih ali nasprotnih teorij.

○ Ni dovolj le torerirati, torej prenašati.

○ Potrebno je
ceniti in spoštovati.

○ Problem KOMUNIKACIJE
V KONTEKSTU TOLERANCE

- Prisila lahko spremeni vedenje,
ne more pa prepričanj

DESTIGMATIZACIJA

Procesi za zmanjševanje stigmatizacije:

- zakonodaja,
- politika,
- vedenje,
- stališča.

Delovanje in ukrepi

- Normalizacija želi te nezavedne funkcije ozavestiti, da bi jih lahko obravnavali bolj stvarno.

STIGMA

Značilnosti osebe → poimenovanje → etiketiranje → stigmatizacija

Stigmatizacija = odziv socialnega okolja na drugačnost (neželjena drugačnost, Goffman, 1986)

Stigmatizacija in socialna identiteta

- Povezanost stigmatizacije in diskriminacije →
- Dostopnost do družbenih dobrin (kadar te niso univerzalne) in socialna distanca (izraža se v socialni distanci do stigmatiziranih oseb ali skupin).

Je lahko vsak izmed nas stigmatiziran?

VIRI STIGMATIZACIJE

- stališča (družbena konstrukcija drugačnosti, različnosti in podobnosti)
- socialna hierarhija
- tabuiranje

VIRI STIGMATIZACIJE

- medicinski in socialni model obravnave OPP
- prevladujoče razmišljanje o OPP – mit ali realnost?
- negotovost, strah in odpor

PROBLEMI POIMENOVANJA SKUPIN OPP – NOVE TERMINOLOGIJE

- Jezik je odvisen od družbenega konteksta
- Intelektualno ovirani,
- Težava, namesto motnje,
- Learning difficulties, VB
- ...

- **Ali je mogoče stigmatizacijo odpraviti?**
- **Ali je stigmatizacija družbeno zlo, ali je nezakonita?**
- **Družbena sprejemljivost stigmatizacije...**

Stigmatizacija in destigmatizacija v vzgoji in izobraževanju

Stigmatizacija, diskriminacija in segregacija v šolstvu do 90. let p. s.

Pomen destigmatizacije v šolstvu danes.

Je destigmatizacija pomembna za vključevanje OPP v večinsko šolo?

- **Ali vključevanje OPP v večinske programe prispeva k zmanjšanju stigmatizacije;**
- **Ali prispeva k zmanjšanju diskriminacije?**
- **Je otrok bolj stigmatiziran v večinskih programih ali v specializiranih oblikah šolanja?**

Elementi, ki so lahko povod za stigmatizacijo otroka s posebnimi potrebami v večinskem vrtcu ali šoli

- otrokovo moteče vedenje
- nedružabni otrok
- telesna okvara
- posebnost v telesnem izgledu
- otroci iz socialno in ekonomsko ogroženih družin staršev
- učno manj sposobni otroci
- otroci priseljencev

- otrok prejema dodatno strokovno pomoč
- učitelj/vzgojitelj otroku namenja več pozornosti, kot ostalim
- sporočila, ki jih podaja učitelj otrokovim vrstnikom.

Znižana sposobnost je družbeno nesprejemljiva, s prevarami (prepisovanjem testov...) se hvalimo.

Kaj lahko naredimo, da zmanjšamo vpliv stigmatizacije na diskriminacijo

- V individualne programe je potrebno predvideti način izvajanja pomoči, ki bo najmanj obremenjeval celotno okolico otroka (da drugi otroci niso prikrajšani zaradi pomoči OPP;
- Pomoč naj bo namenjena tudi ostalim otrokom, tudi uspešnim;
- Poudarimo močna področja otroka s posebnimi potrebami;

- Vzpostavljamo okolja, ki omogočajo razumevanje in sprejemanje drugačnosti;
- Detabuiziranje tematike;
- Drugačnost je lahko tudi prednost;
- Vpeljava medvrstniškega tutorstva.

Recepta ni!

Stališče učiteljev/vzgojiteljev, ravnateljev.

So OPP breme ali “dodana vrednost”?

Otroci, ki imajo neposredno vez z OPP imajo bolj pozitivna stališča kot otroci, ki imajo le posredne izkušnje. Ali ta trditev drži?

Viri:

- Byrne, David (1999). *Social Exclusion (Critical concept in Sociology)*. Open University Press Celtic Court Ballmoor, Bachingkam, UK, Philadelphia, USA
- Goffman, E. (1986). *Stigma: Notes on the measurement of spoiled identity*. New York: Simon & Shuster
- Rovšek, M. (2009). Stanje na področju vključevanja otrok z motnjami v duševnem razvoju v šolski sistem. *Šodobna pedagogika*, 60(126), 350-360
- Švab, V. et al Stigmatizacija ljudi z duševnimi motnjami, pridobljeno z <http://www.drmed-mb.org/zborniki/> dne 30.8.2010
- Vrhovski, M. Razvoj konceptov v specialni pedagogiki. Pridobljeno 22.1.2010 s http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/erasmus014-oth-svn-to3.pdf
- Siperstein, Gary N., and Robin C. Parker. 2008. Toward an Understanding of Social Integration: A Special Issue. *Exceptionality* 16 (3):119-124.
- Dodatna priporočljiva literatura:
- Atwood, Tony (2007): *Asperger's Syndrome*, Jessica Kingsley Publishers, London--
Obstaja tudi prevod v slovenskem jeziku
- D'Haem, J., (2007). *Special at school but lonely at home: An alternative friendship group for adolescents with Down syndrome*. Down Syndrom Research and Practise, Pridobljeno 8. 7. 2008 s <http://www.down-syndrome.org/practice/2012/>.
- Idaho State Dept. of Education. Special Education, Section. (1996). *Technical Assistance Resource Guide for Teachers Educating Students with: Attention Deficit Hyperactivity Disorder*.

- Javornik, M. (2004). Starši otrok s posebnimi potrebami in meje šolske integracije. *Sodobna pedagogika*, 55 (121), 118-128.
- Rovšek, M. (2006). Poti in stranpoti vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v B. Založnik (ur.) *Otroci s posebnimi potrebami. Integracija in inkluzija*. (15-25). Nova Gorica: Educa. Melior.
- Rovšek, M. (2009). Inkluzija in otroci z motnjami v duševnem razvoju. *Vzgoja in izobraževanje XL* 5-6:17-21.
- Šmid, M. (2008). Značilnosti prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom in posebnega programa vzgoje in izobraževanja v M. Rovšek (ur.), *Otroci s posebnimi potrebami. Izobraževanje in vzgoja otrok z motnjami v duševnem razvoju*. (73-84). Nova Gorica: Educa. Melior.
- Ysseldike, James, E., Bob Algozzine, and Marta Thurlow, L. *Critical Issues in Special Education*. Third ed: Houghton Mifflin Company.
- Ysseldyke, J. 2005. Assessment and decision making for students with learning disabilities: What if this is as good as it gets? *Learning Disability Quarterly* 28 (2):125-128.
- Kochhar, Carol, A., Linda West, L., and Juliana Taymans, M. (2000). *Successful Inclusion. Practical Strategies for a Shared Responsibility*. 2nd ed: Prentice – Hall, Inc.
- Mittler P. (2005). *Working Towards Inclusive Education*. London: David Fulton Publisher
- Salvia, J., Ysseldyke, J.E., Bolt, S. (2007). *Assesment In Special and Inclusive Education*. Houghton Mifflin Company.

